

E7 Ülkeleri İçin İşsizlik Histerisi ve Doğal Oran Hipotezlerinin Test Edilmesi

Tuğba KONUK¹ Ayşe ERYER² Tuğrul AVCI³

¹ Sorumlu Yazar,
Dr., Bağımsız Araştırmacı
yilmaz-tuba@outlook.com

² Dr., Bağımsız Araştırmacı
ayse_zabun46@hotmail.com

³ Arş. Gör., Kahramanmaraş Sütçü
İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü
tavci@yahoo.com

Öz

Dünya genelinde işsizlik önemli bir makro ekonomik sorundur. Ortaya çıkardığı iktisadi, sosyal, politik ve psikolojik sonuçlar nedeniyle her ekonominin üzerinde durması gereken bir problemdir. Bu açıdan işsizlik probleminde doğal oran ve işsizlik histerisi hipotezlerinin test edilmesi büyük önem arz etmektedir. İşsizlik histerisi etkisi ekonomilerde meydana gelen şokların işsizlik oranlarını artırması ve daha sonra eski haline dönmemesi olarak ifade edilebilir. Doğal oran ise ekonomilerde meydana gelen şoklar sonucunda işsizlik oranlarının artmasına rağmen bir süre sonra eski seviyesine dönmesi olarak ifade edilebilir. Bu çalışmanın amacı E7 ülkeleri için 1994-2023 yıllık verilerini kullanarak işsizlik histerisi ve doğal oran hipotezlerinin geçerliliğini araştırmaktır. Elde edilen bulgulara göre E7 ülkeleri için 1994-2023 yılları arasında işsizlik histerisi hipotezi geçerlidir.

Anahtar Kelimeler: İşsizlik Histerisi, Doğal Oran Hipotezi, E7 Ülkeleri

Jel Kodları: A10, C33, E24

Unemployment Hysteresis and Natural Rate Hypotheses Testing for E7 Countries

Abstract

Unemployment is an important macroeconomic problem worldwide. Due to its economic, social, political and psychological consequences, it is a problem that every economy should focus on. In this respect, it is of great importance to test the natural rate and unemployment hysteresis hypotheses in the unemployment problem. The unemployment hysteresis effect can be expressed as the shocks that occur in economies increase unemployment rates and then do not return to their previous levels. The natural rate, on the other hand, can be expressed as the fact that unemployment rates increase as a result of shocks in economies, but return to their previous level after a while. The aim of this study is to investigate the validity of the unemployment hysteresis and the natural rate hypotheses for E7 countries using annual data for 1994-2023. According to the findings, the unemployment hysteresis hypothesis is valid for E7 countries between 1994 and 2023.

Keywords: Unemployment Hysteresis, Natural Rate Hypothesis, E7 Countries

Jel Codes: A10, C33, E2

Bu makale Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

Atıf/Cite as: Konuk, T., Eryer, A., Avcı, T., (2024). E7 Ülkeleri İçin İşsizlik Histerisi ve Doğal Oran Hipotezlerinin Test Edilmesi. Karadeniz Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 5(2), 16-22.

GİRİŞ

Ekonomik literatürde üzerinde en çok durulan konulardan birisi işsizliktir. İşsizlik oranlarının yüksek seyretmesi, sadece bireylerin yaşam standartlarını değil, aynı zamanda ekonomik büyüme, toplumsal huzur ve gelir dağılımı gibi pek çok makroekonomik unsuru da olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla işsizliği açıklamak ve çözüm yolları geliştirmek amacıyla birçok teori ortaya atılmıştır. Bunlardan ikisi, işsizlik histerisi ve doğal oran hipotezidir.

İşsizlik histerisi, işsizliğin geçmişteki yüksek seviyelerinin gelecekteki işsizlik oranlarını etkilediğini öne süren bir teoridir. Bu görüşe göre, bir ekonomide işsizlik oranı belirli bir dönemde yükselirse, bu artışın etkileri uzun vadede de hissedilir. Özellikle ekonomik krizler sırasında işsizlikte meydana gelen artışlar, kriz sona erdikten sonra bile kalıcı bir etki yaratabilir. Bu durum, işsiz bireylerin becerilerinin zamanla körelmesi, iş piyasasından dışlanmaları ya da firmaların işe alım süreçlerinde daha temkinli davranmaları gibi nedenlerle açıklanabilir.

İşsizlik Histerisi Hipotezinde işsizlik serisinin uzun dönemde dengeye gelemeyen durağan olmayan bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Doğal Oran Hipotezinde ise işsizlik oranlarının uzun dönemde durağan olduğu ve dengeye geldiği görülmektedir (Özcan, 2013:97). İşsizlik Histerisi Hipotezinde herhangi bir şok durumunda şokun etkisi kalıcı olurken Doğal Oran Hipotezinde şokların etkisi geçicidir ve uzun dönemde denge sağlanmaktadır (Çemrek ve Seker, 2020: 120).

Bu çalışmanın amacı gelişen ekonomilere sahip olan dünya ekonomisinde önemli bir yerde olan E7 (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, Endonezya, Meksika, Türkiye) ülkeleri için İşsizlik Histerisi Hipotezi ve Doğal İşsizlik Oranı Hipotezlerinin geçerliliğini ampirik olarak test etmektir. E7 ülkeleri hızlı ekonomik büyüme potansiyeline sahiptir. Aynı zamanda genç nüfusa sahip olmaları, doğal kaynaklarının olması ve geniş pazar payına sahip olmaları bu ülkelerin araştırmaya konu olmaları açısından büyük önem arz etmektedir. Bu doğrultuda giriş kısmında işsizlik histerisi hipotezi ve doğal oran hipoteziyle ilgili açıklamalar yapılmıştır. İkinci bölümde ise literatürde yer alan zaman serisi ve panel serilerden oluşan ampirik çalışmalar incelenecektir. Üçüncü bölümde E7 ülkeleri işsizlik oranlarına değinilecektir. Dördüncü bölümde veri seti ve kullanılacak yöntemden bahsedilerek analize yer verilecektir. Sonuç bölümünde ise elde edilen bulgulara yer verilecektir.

LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

İktisat literatüründe İşsizlik Histerisi Hipotezi ve Doğal Oran Hipoteziyle ilgili birçok çalışma yer almaktadır. Bu

çalışmalar arasında tek ülkeli zaman serisi analizlerinin yanında panel veri analizleri de yer almaktadır. Çalışmalar sonuçları bakımından farklılık arz etmektedir. Aşağıda yer alan literatür araştırmasında birçok analize yer verilmiş ve ağırlıklı olarak İşsizlik Histerisi Hipotezinin sonuçlar arasında yer aldığı görülmektedir.

Blanchard ve Summers (1986), çalışmalarında Almanya, İngiltere, Fransa ve ABD ülkelerini ele alarak işsizlik histerisi hipotezi geçerliliğini araştırmışlardır. 1953-1984 yıllık verilerinin kullanıldığı çalışmada DF ve ADF birim kök testi analizi gerçekleştirmişlerdir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre ABD dışında kalan diğer ülkelerde İşsizlik histerisinin geçerli olduğu görülmektedir.

Roed (1996), 16 OECD ülkesi için gerçekleştirdiği çalışmada 1970-1994 yılları arasındaki verileri kullanmıştır. ADF Testi ve Maximum Likelihood Testlerinin kullanıldığı çalışmanın sonuçlarına göre 15 ülkede histeri hipotezinin geçerli olduğu görülmüştür. Ayrıca ABD’de İşsizlik Histerisi Hipotezinin geçerliliğine dair bir bulguya rastlanılmamıştır.

Camero vd. (2008), çalışmasında 8 Avrupa Birliği Ülkesini ele almıştır. 1991-2003 yıllık verilerinin kullanıldığı çalışmada Yapısal Kırılmalı ve Kırılmasız Panel Birim Kök Testi gerçekleştirilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular sonucunda yapısal kırılmalı panel birim kök testinde doğal işsizlik oranının geçerliliği görülürken yapısal kırılmaları içermeyen birim kök testlerinde işsizlik histerisi hipotezinin geçerli olduğu görülmektedir.

Yılcı (2009), çalışmasında işsizlik histerisi hipotezini test etmek amacıyla Türkiye’yi ele almıştır. 1923-2007 yılları analize dahil edilmiş yapısal kırılmalı birim kök analizleri gerçekleştirilmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlarda Türkiye için yapısal kırılmalı birim kök testi analizi bulgularında İşsizlik Histerisi Hipotezi geçerlidir.

Ayala (2012), 1970-2009 yıllık verilerini dahil ettiği çalışmasında Latin Amerika Ülkeleri için Yapısal Kırılmalı Birim Kök Analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre analize dâhil edilen Latin Amerika Ülkeleri için İşsizlik Histerisi Hipotezinin geçerli olduğu görülmektedir.

Doğru (2013), çalışmasında Euro bölgesini ele almış 1990-2012 yılları verilerini kullanmıştır. SURADF ve CADF Panel Birim Kök testlerinin kullanıldığı çalışmada elde edilen bulgulara göre İrlanda, Yunanistan, Avusturya ve Portekiz’de İşsizlik Histeri hipotezinin geçerli olduğu görülmektedir.

Özcan (2013), çalışmasında 23 OECD ülkesi için Lee ve Strazicich (2003) Birim Kök Testi ve LM vd. (2005, 2010) Panel Birim Kök Testlerini yapmıştır. Elde edilen bulgulara göre yapısal kırılmaları içeren ya da içermeyen birim kök testlerinde ele alınan çoğu OECD ülkesi için İşsizlik Histerisi Hipotezinin geçerlidir.

Bayraktar (2015), Türkiye için çalışmasında 2000-2013 yıllık verilerini kullanarak İşsizlik Histeri Hipotezini test etmiştir. PP, ADF, KPSS, Lee Strazicich Birim Kök testlerini kullanarak analiz gerçekleştirilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre Türkiye için İşsizlik Histeri Hipotezinin geçerli olduğu görülmektedir.

Akkuş ve Topuz (2018), Kırılgan Beşli ülkelerinin ele alındığı çalışmada 1980-2016 yılları verileri kullanılmıştır. ADF, LM, Fourier Birim Kök Testi'nin kullanıldığı çalışmanın bulgularında Kırılgan beşli Ülkelerinde İşsizlik Histerisi Hipotezinin geçerli olduğu sonucuna varılmıştır.

Topçu (2019), 50 Üst Orta Gelirli Ülkenin analize dahil edildiği çalışmada 1991-2017 verileri ele alınmıştır. Fisher tipi ADF, Fisher Tipi PP, LLC ve IPS Birim kök testleri uygulanmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre üst ve orta gelirli ülkelerde Doğal Oran Hipotezi'nin geçerli olduğu görülmektedir.

Akcan (2019), çalışmasında 1991-2016 verilerini kullanmıştır. Türk Cumhuriyetleri Ülkeleri için Panel Birim Kök testlerini kelde edilen Panel birim kullanarak analiz gerçekleştirmiştir. Elde edilen Panel Birim Kök testleri sonuçlarına göre Türk Cumhuriyetleri ülkeleri için İşsizlik Histerisi Hipotezinin geçerli olduğu görülmektedir.

Pata (2020), 15 OECD ülkesini ele aldığı çalışmasında Fourier Birim Kök testini kullanmıştır. 1991-2019 arası verilerinin kullanıldığı çalışmanın sonuçlarına göre 15 OECD ülkesi için İşsizlik Histerisi Hipotezinin geçerli olmadığı görülmektedir.

Yılcı vd. (2020), çalışmalarında G7 Ülkelerini ele almışlardır. 1991-2019 yılları arasında yer alan aylık verilerin kullanıldığı çalışmada Fourier Sınır Yapısal Kırılgan Birim Kök Testi ve Fourier ADF Birim Kök Testi kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre Kanada, İngiltere, Japonya, Fransa, Amerika'da işsizlik Histerisi Hipotezi geçerlidir. Ayrıca İtalya ve Almanya'da Doğal Oran Hipotezinin geçerli olduğu çalışmanın bulguları arasında yer almaktadır.

Şak (2021), Türkiye için Fourier Kruse Birim Kök Testini kullandığı çalışmasında 1988-2018 yılları verilerini ele almıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar göre Kadın İşsizliğinde İşsizlik Histerisi Hipotezi geçerlidir.

Üçler (2022), çalışmada 2005-2022 yılları arasındaki genç işsizlik ve genel işsizlik oranları incelenerek Türkiye için İşsizlik Histerisi Hipotezi test edilmiştir. Çalışmada yapısal kırılmaları göz önünde bulundurmayan Genişletilmiş Dicker Fuller Birim Kök testi ile yapısal kırılmaların dahil edildiği Philips Peron Birim kök testleri ile analizler gerçekleştirilmiştir. Hem yapısal kırılma içermeyen hem de yapısal kırılma içeren birim kök testleri sonuçlarında genç

işsizlik ve genel işsizlik oranlarında Türkiye için işsizlik Histerisi Hipotezinin geçerli olduğu görülmektedir.

Kutlu (2023), çalışmasında Türkiye'de genç kadın işsizliğinde histeri etkisini ölçmek için 2005Q1-2020Q2 verilerini kullanmıştır. Çalışmada Foruier Augmented Dickey-Fuller Birim Kök Analizi yapılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre Türkiye'de genç kadın işsizliğinde histeri etkisi görülmektedir.

Eryer ve Konuk (2023), 1991-2021 yıllık verilerini kullanarak G8 ülkeleri için işsizlik histerisi hipotezinin geçerli olup olmadığını araştırmışlardır. Panel birim kök testi kullanılan çalışmanın bulgularına göre G8 ülkelerinde işsizlik histerisi Hipotezinin geçerli olduğu sonucuna varılmıştır.

Ertürkmen (2024), çalışmasında Türkiye için 1972-2023 yıllık verilerini kullanarak dezavantajlı gruplar arasında yer alan eski hükümlü ve engelli bireylerin işsizlik histerisi hipotezinin geçerliliğini ADF Birim Kök Testi ve Fourier Birim Kök testi yaklaşımıyla araştırmıştır. Çalışmadan elde edilen ADF birim kök testi bulgularına göre eski erkek hükümlü ve toplam hükümlülerde doğal oran hipotezinin geçerli olduğu görülmüştür. Fakat yapısal kırılmalı testleri içeren Fourier Birim Kök testine göre çalışmada kullanılan değişkenlerin tamamında işsizlik Histerisi Hipotezinin geçerli olduğu görülmüştür.

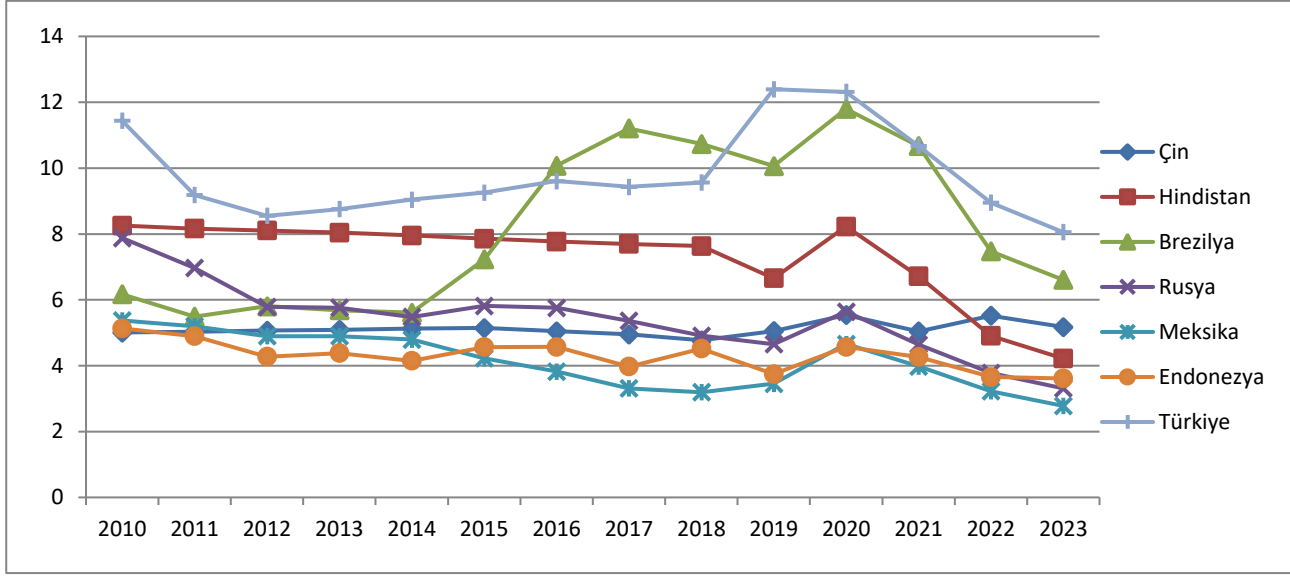
İncelenen literatürde genel olarak işsizlik histeri hipotezinin geçerli olduğu görülmektedir. İncelenen çalışmalar her ne kadar dönem, ülke ve yöntem olarak farklılık gösterse işsizlik histerisi hipotezinin geçerli olduğu çalışmaların daha fazla olduğu görülmektedir. Bu çalışma E7 ülkelerinde işsizlik Histeri hipotezinin araştırılmasının literatüre katkı sağlamak açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

E7 ÜLKELERİNDE İŞSİZLİK ORANLARININ GENEL GÖRÜNÜMÜ

Dünya genelinde birçok ülkenin karşı karşıya kaldığı en önemli ekonomik problemlerden birisi yüksek seviyelerde olan işsizlik oranlarıdır. E7 ülkeleri için 2010-2023 yılları arasında işsizlik oranları güncel rakamları değerlendirebilmek adına aşağıda bulunan Şekil 1' de yer almaktadır.

Şekil 1'de görüldüğü üzere 2010-2023 arasında E7 ülkeleri işsizlik oranları dalgalı bir seyir izlemektedir. 2010-2014 yılları arasında en düşük işsizlik oranlarına sahip ülke Endonezya iken 2015-2020 arasında Meksika'dır. 2020 sonrası yine en düşük işsizlik oranlarına sahip ülkenin Meksika olduğu görülmektedir. Meksika'nın özellikle 2020 yılı sonrasında işsizlik oranlarında bir düşüş yaşamasına rağmen E7 ülke grubu içerisinde en yüksek işsizlik oranlarına sahip ülke olduğu görülmektedir.

ŞEKİL 1 E7 Ülkelerinde İşsizlik Oranları

Kaynak: (WDI) Dünya Bankasından 2010-2023 yılları işsizlik oranları verileri alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

AMPİRİK ANALİZ

Bu çalışmada E-7 ülkeleri ele alınarak 1994-2023 verileri ile İşsizlik Histerisi Hipotezi ve Doğal Oran Hipotezi test edilmiştir. Tablo 1’de görüldüğü üzere veriler World Development Indicators veri tabanından elde edilmiştir. Modelde yer alan değişken logaritmik olarak kullanılmıştır. Tablo 2’de ise ele alınan ülke grubuna yer verilmektedir.

TABLO 1 Değişken ve Tanımı

Değişken	Açıklaması	Kaynak ve Dönem
LIS	Logaritmik İşsizlik Oranı	WDI-1994-2023

TABLO 2 Analizde Yer Alan E7 Ülkeleri

1	Çin
2	Hindistan
3	Brezilya
4	Meksika
5	Endonezya
6	Rusya
7	Türkiye

Yatay Kesit Bağımlılığı Testi Sonuçları

İşsizlik Histeri ve Doğal Oran Hipotezlerinin E7 ülkelerinde geçerliliğini sınamak amacıyla ekonometrik analizler gerçekleştirilecektir. İlk olarak yatay kesit bağımlılığı testi yapılacak daha sonra seride yatay kesit bağımlılığının olup olmaması durumuna göre homojenlik testi ve birim kök testleri yapılacaktır. Bir ülkede meydana gelen bir şokun başka ülkelerin ekonomilerini etkilemesi bu ülke grubu arasında

yatay kesit bağımlılığının olduğunu göstermektedir. Eğer ele alınan ülke grubu için yatay kesit bağımlılığı söz konusu ise ikinci kuşak panel birim kök testlerinin yapılması gerekmektedir (Nazlıoğlu, 2010: 142).

Küreselleşme süreciyle, bir ülkede ortaya çıkan bir şok diğer ülkeleri de etkilemektedir. Yatay kesit bağımlılık “cross-section dependency” ismiyle ampirik analizlerle açıklanmaya çalışılan bu durum ekonometrik analizler gerçekleştirilirken ele alınması gereken önemli bir konudur. Seriler arasında yatay kesit bağımlılığının bulunması elde edilen analiz sonuçlarını önemli ölçüde etkilemektedir (Breusch ve Pagan, 1980). “H0: “Kesitler arası bağımlılık yoktur” hipotezinin reddedilememesi durumunda, ülkeler arasında yatay kesit bağımlılığının olmadığı ifade edilebilir. Dolayısıyla bir ülkede ortaya çıkan makroekonomik bir şokun diğer ülkeleri etkilemediği belirtilebilir. Bu sonuca göre modele birinci nesil panel birim kök testleri uygulanır. Fakat sıfır hipotezi reddedilir ise kesitler arası bağımlılığın olduğu kabul edilir ve modele ikinci nesil panel birim kök testleri uygulanır (Baltagi, 2008:284). Bu bağlamda, yatay kesit bağımlılığı testleri, serilerin birim kök içerip içermediğini test etmeden önce hangi testleri kullanmamız gerektiğine karar vermemizi sağlamaktadır. Başka bir ifadeyle birim kök testlerinden birinci nesil olanları mı yoksa ikinci nesil olanları mı kullanmamız gerektiği hakkında bilgi vermektedir.

Değişkenlerde kesitler arası bağımlılığı test etmek için Breusch ve Pagan (1980) LM testi, Pesaran (2004) tarafından geliştirilen CD ve CDLM testleri ile Pesaran vd. (2008) tarafından geliştirilen LMadj testi kullanılmaktadır. Tablo 3’te yatay kesit bağımlılığı test sonuçları yer almaktadır.

Tablo 3'te yer alan yatay kesit bağımlılığı testine göre %1 anlamlılık düzeyinde kesitler arası bağımlılık olduğu elde edilmiştir. Bu sonuca göre bir ülkede meydana gelen bir değişikliğin diğer ülkeleri de etkilediği ifade edilebilir.

Aşağıda yer alan Tablo 3'te E7 ülkelerinde yatay kesit bağımlılığı testinin sonuçlarına yer verilmektedir.

TABLO 3 Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

Testler	İst. Değeri	Olasılık Değeri
CD _{lm1} (BP,1980)	54.251*	0.000
CD _{lm2} (Pesaran, 2004)	5.131*	0.000
CD _{lm3} (Pesaran, 2004)	-3.095***	0.001
LM _{adj} (PUY, 2008)	11.745	0.000

Not: “*” , “**” ve “***” işaretleri sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir. İst., istatistik değeri anlamındadır.

Yatay kesit bağımlılığını dikkate almamak, makroekonomik şokların paneli oluşturan tüm ülkeleri etkilemediğini varsaymak anlamına gelmektedir. Fakat bu çok karşılaşılan bir durum değildir. Bu nedenle, kesitler arası bağımlılığı dikkate alan ikinci nesil panel birim kök testlerinin uygulanması bulguların etkinliği için önem arz etmektedir (Nazlıoğlu, 2010: 142).

Homojenlik Testi Sonuçları

Çalışmada, Pesaran ve Yamagata (2008) tarafından geliştirilen Slope Homogeneity Test (Delta test) homojenliği test etmek için kullanılmıştır. Homojenite testinde sıfır hipotezi H₀: Eğim katsayıları homojendir şeklinde iken alternatif hipotez H₁: Eğim katsayıları heterojendir şeklindedir. Homojenlik testinde, ülkelerin birinde gerçekleşen değişimin diğer ülkelere aynı düzeyde etki edip etmediği test edilmektedir. Katsayıların heterojen olması ekonomik yapıları birbirinden farklı olan ülkeleri ifade ederken, katsayıların homojen olması ekonomik yapıları benzer ülke gruplarını kapsamaktadır (Konuk ve Engin, 2023: 301). Tablo 4'te E7 ülkelerinin homojenite test sonuçlarına yer verilmektedir. Sonuçlar değerlendirildiğinde eğim parametrelerinin heterojen olduğu görülmektedir. Bu durumda ekonomik yapıları birbirinden farklı olan E7 ülkeleri açısından, ülkelere birinde gerçekleşen bir değişimin diğer ülkeleri farklı düzeyde etkilediği bulgusu elde edilmiştir.

TABLO 4 Eğim Homojenliği Test Sonuçları

Testler	Test İst.	Olasılık Değeri
Delta Tilde	2.846*	0.002
Delta Tilde _{adj}	2.995*	0.001

Not: “*” %1 anlamlılık seviyesini ifade etmektedir.

Delta testlerinde modelin homojen olduğu üzerine kurulu H₀ hipotezi %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerinde

reddedilmektedir. Dolayısıyla katsayıların heterojen olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Panel Birim Kök Test Sonuçları

CADF testi, ADF regresyon testi olarak bilinen testten gecikmeli yatay kesit ortalamaları ile genişletilerek oluşturulmuştur. CADF testi T>N ve N>T olduğu iki durumda da kullanılmaktadır (Akay vd. 2015:631). Tablo 5'te işsizlik değişkeni için Pesaran CADF birim kök testi sonucuna yer verilmektedir.

TABLO 5 CADF Birim Kök Testi Sonuçları

Değişken	Sabit			
	t-bar	%5(cv5)	z-bar	Prob(olasılık)
LIS	-1.588	-2.330	0.469	0.680
Sabit+Trendli				
LIS	-2.411	-2.860	0.288	0.387

CADF birim kök testinde sonuçlarına göre, %5 anlamlılık düzeyinde temel hipotezin reddedilmemesi değişkenin seviyede birim kök içerdiğini göstermektedir. Tabloda yer verildiği gibi, t bar (CIPS) istatistikleri, %95 (cv5) güven seviyesinde hesaplanmış olan kritik değerlerden mutlak değer olarak küçük olduğu için tüm serilerin seviyede birim kök içerdiği bulgusuna varılmaktadır. Elde edilen birim kök sonuçlarına göre E7 ülkelerinde İşsizlik Histerisi Hipotezinin geçerli olduğu görülmektedir.

Fisher (1932)'den faydalanılarak Maddala ve Wu (1999) ve Coi (2001), her bir yatay kesit için elde edilen birim kök istatistiklerinin p değerlerinin bileşimine dayanan testi oluşturmuşlardır (Abdioğlu ve Uysal, 2013: 137). Maddala ve Wu (1999) tarafından geliştirilen Fisher ADF ve Fisher PP testlerinin temel Hipotezleri şu şekilde kurulmaktadır: H₀: Bütün Panel Birim Kök içermektedir. Analiz sonucunda H₀ temel hipotezi reddedilirse panelin durağan olduğu sonucuna varılmaktadır. İkinci nesil panel birim kök testlerinden Fisher Genişletilmiş Dickey Fuller (Fisher ADF) Panel Birim Kök Testi sonuçları aşağıda tablo 6'da yer almaktadır.

TABLO 6 Fisher ADF Birim Kök Testi Sonuçları

	İstatistik	Prob Değeri
ADF Fisher Chi2(P)	13.5425	0.4843
Normal(Z)	0.1030	0.5410
Logit t(L*)	0.0874	0.5346
Modified inv. Chi-2(Pm)	-0.0865	0.5345

TABLO 6 Fisher Phillips-Perron Birim Kök Test Sonuçları

	İstatistik	Prob Değeri
Fisher Phillips-Perron Chi2(P)	7.8092	0.8990
Normal(Z)	1.2027	0.8855
Logit t(L*)	1.1879	0.8790
Modified inv. Chi-2(Pm)	-1.1700	0.8790

Tablo 6 ve 7'de Fisher ADF ve Fisher PP test sonuçları yer almaktadır. Bu sonuçlara göre işsizlik serisi birim kök içermektedir. Başka bir ifadeyle işsizlik serisi düzeyde durağan değildir. Bu da E7 ülkelerinde işsizlik histerisi hipotezinin geçerli olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

Küreselleşen Dünyamızda bütün ekonomiler için makro düzeyde en önemli problemlerden biri işsizlik sorunudur. İşsizlik oranlarını azaltabilmek birçok ekonomi için büyük önem arz etmektedir. Politika yapımcılar bu önemli konuda politika geliştirebilmek için çeşitli çalışmalar yapmaktadırlar.

Ekonomik krizler, salgın hastalıklar, doğal afetler ve savaşlar ülkelerin işsizlik oranlarında ani şoklarla yükseliş ortaya çıkarabilmektedir. Bu şokların etkisi geçtikten sonra işsizlik oranlarının eski haline dönmesi beklenmektedir. Fakat bazı durumlarda şoklarla birlikte yükselen işsizlik oranları eski seviyelerine dönememektedir. İşte bu şokların etkisiyle yükselen ve tekrar eski haline dönemeyen işsizlik oranları yükselişine literatürde İşsizlik Histerisi hipotezi etkisi ismi verilmektedir.

KAYNAKÇA

1. Abdioğlu, Z. & Uysal, T. (2013). Türkiye'de Bölgeler Arası Yakınsama: Panel Birim Kök Analizi Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi, 27(3), 125-143.
2. Akay, Çağlayan Ebru, Abdieva, Raziakhan&Osmonbaeva, Zamira (2015), Yenilenebilir Enerji Tüketimi, İktisadi Büyüme ve Karbondioksit Emsiyonu Arasındaki Nedensel İlişki: Orta Doğu ve Kuzey Afrika Ülkeleri Örneği, International Conference on Eurasian Economies, 628-636.
3. Akcan, Ahmet Tayfur, (2019), Türk Cumhuriyetlerinde İşsizlik Histerisi: Panel Veri Analizi, Turkish Studies Economic, Finance, Politics, 14(3); 623-637.
4. Akkuş, Ö., Topuz, S. (2018). İşsizlik Histerisinin Geçerliliği: Gelişmekte Olan En Kırılgan Beşli, Sosyoekonomi, 27(39), 69-80.
5. Ayala, Astrid; Juncal, Cunado & Luis, Alberiko (2012), Unemployment Hysteresis: Empirical Evidence for Latin America, Journal of Applied Economics, 15 (2); 213-233.
6. Bayraktar, S. (2015). Türkiye İçin İşsizlik Histerisi ya da Doğal İşsizlik Oranı Hipotezinin Geçerliliğinin Sınanması" İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi, 2(2), 45-61.
7. Blanchard, O. J., Summers, L. H. (1986). Hysteresis and the European Unemployment Problem, NBER Working Paper Series, 1-100, <https://www.nber.org/papers/w1950>
8. Camarero, M., Silverstre, J.C. & Tamarit, C. (2008). Unemployment Hysteresis in Transition Countries: Evidence Using Stationarity Panel Tests with Breaks, Review of Development Economics, 12(3), 620-635.
9. Çeştepe, Hamza; Arslan, Ersin & Yazıcı, Murat (2020), Toplam Faktör Verimliliği, Ekonomik Büyüme ve İhracat İlişkisi: Gelişmekte Olan Ülkeler Örneği, Yönetim ve Ekonomi, 27(3); 495-510.
10. Çemrek, F., & Şeker, T. (2020). Türkiye'de Kadın İşsizlik Oranlarının Yapısal Kırılganlık Birim Kök Testleri ile İncelenmesi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 117-132.
11. Doğru, B., (2013). Euro Bölgesinde İşsizlik Histerisinin İkinci Nesil Panel Birim Kök Testleri ile Analizi, Anadolu Üniversitesi SBD, 77-89.

Bu çalışmada E7 ülkeleri için 1994-2023 yılları verileri kullanılmıştır. İşsizlik Histerisi ve Doğal İşsizlik Oran Hipotezlerini sınamak için Panel Birim Kök Analizleri yapılmıştır. Elde edilen bulgularda E7 Ülkeleri için İşsizlik Histerisi Hipotezinin geçerli olduğu sonucuna varılmıştır. Elde edilen bulgular literatürde yer alan önemli çalışmalardan Blanchard ve Summers (1986), Camerovd.(2008), Yılançı (2009) Akkuş ve Topuz (2018), Pata(2020) ve Şak(2021)' in bulgularıyla paralellik göstermektedir.

İşsizlik histerisi hipotezinin E7 ülkeleri için geçerli olduğu sonucuna varılması önemli politik çıkarımlar bulunması gerekliliğini gözler önüne sermektedir. İşsizlik serisine yönelik çoğu şokun kalıcı olması emek piyasasına yönelik politikaların ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Başka bir ifadeyle E7 ülkeleri için uygulanacak makroekonomik istikrar ve istihdam politikaları işsizlik üzerinde uzun süreli etkiler yaratacaktır. Dolayısıyla bu alanda aktif hükümet politikalarının gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Aktif teknoloji ve eğitim ile ilgili istihdam politikalarına öncelik verilmesi gerekmektedir. İşsizlik histerisinin geçerli olduğu bu ülke grubu için mesleki eğitimler, istihdam teşvikleri, kamu yatırımları ve girişimcilik destekleri sağlanarak işsizlik oranlarında meydana gelen yükselişin tekrar eski haline dönmesi adına girişimler yapılabilir.

ORCID

Tuğba Konuk <https://orcid.org/0000-0002-7381-4131>

Ayşe Eryer <https://orcid.org/0000-0002-6556-1605>

Tuğrul Avci <https://orcid.org/0000-0002-2682-8004>

12. Güloğlu, Bülent & İvrendi, Mehmet (2010). Output Fluctuations: Transitory or Permanent? The Case of Latin America, *Applied Economics Letters*, 17(4), 381-386.
13. Ertürkmen, G. (2024). Eski Hükümlüler ve Engelli Bireylerde İşsizlik Histerisinin Geçerliliğinin Test Edilmesi: Geleneksel ve Fourier Fonksiyonlarına Dayalı Birim Kök Testleri Yaklaşımı. *JOEEP: Journal of Emerging Economies and Policy*, 9(2), 107-117.
14. Eryer, A., & Konuk, T. (2023). İşsizlik Histerisi Hipotezinin Geçerliliği: G8 Ülkeleri İçin Ekonometrik Bir Uygulama. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 30-39. <https://doi.org/10.46482/ebyu-iibfdergi.1291998>
15. Konuk, T., & Engin, C. (2023). Uluslararası Göçün İşsizlik ve Enflasyon Üzerine Etkisi: Panel Veri Analizi. *Öneri Dergisi*, 18(60), 291-317. <https://doi.org/10.14783/maruo-neri.1178132>
16. Kutlu, Ş. (2023). Türkiye’de Genç Kadın İşsizliğinde Histeri Etkisi: Fourier ADF Testinden Kanıtlar. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 526-537. <https://doi.org/10.11616/asbi.1218456>
17. Nazlıoğlu, Şaban (2010), Makro İktisat Politikalarının Tarım Sektörü Üzerindeki Etkileri: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Bir Karşılaştırma, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
18. Özcan, B. (2015). İşsizlik Histerisi Hipotezi OECD Ülkeleri İçin Geçerli mi? Yapısal Kırılmalı Birim Kök Analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* (40), 95-117.
19. Pata, U.K., (2020). OECD Ülkelerinde İşsizlik Histerisinin Ampirik Bir Analizi: Fourier Panel Durağanlık Testi, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 10(1), 125-144.
20. Pesaran, M. Hashem (2004), General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels, University of Cambridge Working Paper, No. 0435
21. Røed, K. (1996). Unemployment Hysteresis-Macro Evidence From 16 OECD Countries, *Empirical Economics*, 21(4), 589-600.
22. Şak, N., (2021). Türkiye’de İşsizlik Histerisi Kadın ve Erkek İşsizliğine Bir Bakış, Ömer Halisdemir Üniversitesi İİBF Dergisi, 14(2), 467-477.
23. Tatoğlu, Y, Ferda (2020), Panel Veri Ekonometrisi Stata Uygulamaları, Beta Yayınları, İstanbul, 413s.
24. Topcu, A. B. (2019). Üst Orta Gelirli Ülkelerde İşsizlik Histerisi Hipotezinin Test Edilmesi, *International Journal of Academic Value Studies*, 5(1), 151-158.
25. Telli Üçler, Y. (2022). Türkiye’de İşsizlik Histerisi Üzerine Bir Araştırma (2005-2022). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 25(1), 216-225. <https://doi.org/10.29249/selcuksbmyd.1100329>.
26. Yılanıcı, V. (2009). Yapısal Kırılmalar Altında Türkiye İçin İşsizlik Histerisinin Sınanması, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 10(2), 324-335.
27. Yılanıcı, V., Özkan, Y. & Altınsoy, A. (2020). Testing The Unemployment Hysteresis in G7 Countries: A Fresh Evidence from Fourier Threshold Unit Root Test, *Journal of Economic Forecasting*, Institute for Economic Forecasting, (3), 49-59.